

Олександра ПАНФІЛОВА,
кандидат мистецтвознавства

ШЕВЧЕНКОВА МАЛЬОВНИЧА УКРАЇНА

Тарас Шевченко, якого ми знаємо як геніального поета, увійшов у світ мистецтва і як художник. І саме завдяки своєму художньому таланту звільнився від кріпосницької

неволі. Багато дослідників переконані, що можливість вільно малювати пробудила в його душі могутній поетичний геній, і з цього

ли Шевченка в художника самостійного та включно національного. Його мистецькі твори ставлять в один ряд із працям Дюрера, Рембрандта, Кіпренського, навіть порівнюють з японською гравюрою.

Мистецька доля виявилася більш прихильною до Шевченка-художника, ніж життєва доля — до Шевченка-людини: незважаючи на те, що складні життєві обставини не надавали належних можливостей для повноцінної художньої творчості, його мистецька спадщина, проінята національним духом новаторства, здійснила і продовжує здійснювати потужний вплив на розвиток національного мистецтва. Подібно до того як поетичний геній Кобзаря залишається найпотужнішим джерелом натхнення сучасних майстрів слова, мистецький талант Шевченка-художника надихає нинішніх майстрів пензля.

Тарас Шевченко залишив нам ряд картин за сюжетами української історії ("Тарас Бульба з синами", "Смерть Богдана Хмельницького", "Козацький бенкет", "Марія", "Панна Сотниківна"), низку портретів, автопортретів, пейзажів, а також серію офорти "Мальовнича Україна". Першим у цій серії можна вважати зображення його хати в рідній Кирилівці. Саме як автор "Мальовничої України", він привернув увагу керівників Археографічної комісії, котрі запропонували йому посаду художника. В такому статусі Шевченко об'їхав Волинську, Полтавську, Київську, Подільську і Чернігівську губернії, замалював пам'ятки старовини в Чернігові, Прилуках, Чигирині, Суботові, Переяславі, Почаєві.

У нашому краї, окрім Почаєва, Шевченко відвідав Кременець, Вишнівець, навколишні села, серед яких згадуються Великі Бережці, Старий Тараж. Творче завдання художника на час перебування в Почаєві було чітко визначене: намалювати зовнішній вигляд Лаври, вид на околиці з її тераси та внутрішній вигляд Собору. Художник завдання перевиконав: зробив не три, а чотири малюнки.

Його "Почаївська лавра з півдня" —

інших споруд рельєфно зображені на тлі пологого осіннього неба. Незважаючи на суто документальне призначення, завдяки легкості

акварельної техніки та наповнення світлом і повітрям, що забезпечила вправна рука Майстра, малюнок набув мистецької вартості.

Інша картина, акварель "Почаївська лавра зі сходу", займає проміжне місце між пейзажем і жанровим малюнком. Тут подано міський мотив із Лаврою на задньому плані. Помітно, що зі сходу Лавра не настільки ефектна, як із південного боку.

Привертає увагу вивірена, продумана композиція акварелі "Вид на околиці з тераси Почаївської лаври". Центром композиції виступає декоративна ваза на огорожі тераси. Важливими елементами картини є частина тераси з металевим парапетом і вхід до Успенського собору. Характерно, що ажурна металева решітка, декоративні вази на подіумах зображені значно чіткіше, ніж фасад Собору. В цьому — досконале володіння художником засобами повітряної перспективи. Напрямки тіней підказують, що він малював акварель після полудня, бо й долина губиться в далеко-

му серпанку, і лише гора в Підкамені порушує рівну лінію горизонту.

Для акварелі "Собор Почаївської лаври" (внутрішній вигляд) властива суворона симетрична побудова. Геометричний центр композиції міститься над Чудотворним образом Богородиці в обрамленні золотого саява. М'яке сонячне проміння падає зверху вниз, зі сходу — і це дає змогу стверджувати, що Шевченко малював картину в першій половині дня, коли Собор був зачинений для прочан і йому ніхто не заважав креслити перспек-

тивну побудову. Очевидно, для збереження цілісності інтер'єру художник відмовився від зображення деталей. Інтер'єр вирішений

у теплих золотистих тонах. У малюнку просвічуються олівецькі лінії побудови, надаючи йому чіткості та графічної виразності.

Згадані малюнки Тараса Шевченка відображають особливості українського бароко з його видовженими гнучкими формами. Представляючи пам'ятки архітектури, він

подавав їх у відповідному освітленні, звертав увагу на специфіку споруд. А давні пам'ятки поєднував із тогочасним життям: убогими

сільськими хатинками або обшарпаними міськими будинками. Ще одна характерна ознака Шевченкового стилю: на кожній акварелі Почаївського

циклу бачимо людські постаті, картини оживлені присутністю людини. Цей художній принцип простежується майже в усіх малюнках Тараса Шевченка, де зображені історико-архітектурні пам'ятки, не кажучи вже про більшість пейзажів його "Мальовничої України".

Шевченковими стежками по Волині символічно мандрували дослідники і письменники краю Гаврило Чернихівський, Богдан Мельничук, Ігор Дуда, поети Василь Лісовий, Ігор Фарица, Георгій Петрук-Попик, Володимир Вихруш, Ганна Костів-Гуска, Михайло Куза, Юрій

Климець, художники Іван Гарасевич, Євген Удін, Ярослав Омелян, Богдан Романюк.

приводу згадують слова Тарасового земляка і першого наставника із живопису Івана Сошен-

ка: "Якби він залишив свої вірші, то був би ще найбільшим художником, аніж поетом". Навчання в Санкт-Петербурзькій академії мистецтв,

глибоке осмислення та вдумливе засвоєння краєвих взірців образотворчого мистецтва, наполеглива і систематична праця перетвори-

одна з найвідоміших робіт, що відтворює привабливі архітектурні риси Лаврського ансамблю. Чіткі куполи Успенського собору та